

وینە ی رهگەزی می له نیو هونراوه ی کوردیدا

An image of the female gender in Kurdish poetry.

پروفیسور دکتوره کوردستان موکریانى

کۆلیژی پەرورده و زمان / زانکۆی لوبنانى فەرهنسى

معلومات البحث

پوخته

تاریخ البحث:

الاستلام: ٢٠١٧/١١/٢٧

القبول: ٢٠١٨/١/٧

النشر: شتاء ٢٠١٨

Doi:

10.25212/lfu.qzj.3.1.01

الكلمات المفتاحية:

Female, kurdish hair, mental image, man's body, status, experience, love.

ئەم بابەتەى بەر دەست له وینەى رهگەزی می له نیو هونراوه ی پیاوی کورد دا دهکۆلێتهوه. هەر له سهردەمی مندالییهوه رهگەزی می له ویزدانی پیاودا وینەیهکی چهسپیهوه. رهگەزی می پانتاییهکی فراوانی له نیو دروسته ی هونراوه ی کوردیدا ههبووه و ههیه. رهگەزی می له نیو هونراوه ی کوردیدا به شیوه ی جوراوجور وینەیان کیشراوه، که ئه ویش بۆ ئه و پێگهیهی دهگهڕێتهوه، که لای رهگەزی نیر ههیبوه، له وانه : دایهگه و ره، دایک، هاوژیان، خوشک، خوشه و یست، کچ، ئەمانه ش هه موو پێویستیان به لیکۆلینه وه ی تایبه تی و سه ره خۆ هه یه . له م توژینه وه یه دا ئەم وینانه به رجه سته کراون، که پێوه ندی راسته وخۆیان به خوشه و یسته وه هه یه . له و باره دا وینەى رهگەزی می له نیو هونراوه دا دهره یندریت، ئەوا وه ک زه و ییه کی وشک و برینگ دینه به رچاوه .

ئەم لیکۆلینه وه یه چه ندىن وینەى شیئری ده یان شائیری رهگەزی نیر له خۆ ده گریت، که به دهربرینیکی هونه ری له وینەى شیئریدا ئەزمونی خۆیان گوازتۆته وه بۆ خۆینه ر. هونراوه کانیش بۆ میتۆدی قوتابخانه ئەده بییه کانی جوراوجور ده گه رینه وه .

له تیروانیی رهگەزیکی میوه سه ره له نوی خۆیندنه وه و لیکدانه وه بۆ وینە شیئرییه کان کراوه، که به هۆیه وه باندۆری هه سته نیرینه یی به سه ر هۆشیاری رهگەزی نیردا خویاده بیته .

كاتى خوینەر ناوونیشانى ئەم باسه دەبینیت، دوور نییه بىر و ئەندىشەى بۆ ئەوه بچیت، كه تىیدا وینەیهك بەرجهسته كرابیت، وهك وینە جوانهكهى كچى كافروش، يان وینەیهك بىت، رهگهزى مئیهكه بهژن و بالای وهك چنار، رووخسارى چهشنى مانگ، كۆلمى چۆن گۆلى ئال، پرچى له شهوى يه لدا دريژتر و رهشتر و .. ئەمانه هه مووى راستن، ژن خاوهنى ئەم هه موو خهسله ته رهنگىنانه ن، به لام ئەى ناخ و ناوه روکيان ؟

ئەم باسه به شىوه يه كى سه ره كى وینەى خو شه ويست له نيو هونراوه كانى رهگهزى نيردا خو ياده كات . وینەكانيش به پىي ناواخنى هونراوه كان پولىنكراون له پىداهه لگوتن و پارانه وه، ركلیبوونه وه، ترساندن، هه ره شه ليكردن و تۆله سهندنه وه، وینەى بارى كۆمه لايه تى و هه روا وینەى ئىروتيكيش له خو ي ده گریت . له باسكردنى وینەكاندا ئەو زاراوانه خراونه ته روو، كه وهك كه ره سه ته بۆ كيشانى وینە به كارها توون، له وانه ئەو زاراوانه ي پىوه ندىيان به سروشته وه هه يه، هه روا زاراوه ي سياسى و دىنى . هه ر له م باسه دا هه ولدراوه ، وهك ئاسانكارىيه ك بۆ خوینەر به ريگه ي هيلكارى زۆربه ي كه ره سه ته ي وینەكان به رجه سه ته بكریت .

له گه ل ئەوه ي له نيو هونراوه ي رهگهزى نيردا وینەيه كى زۆر بۆ رهگهزى مى كيشراوه ، كه چى هىچ تۆزىنه وه يه كى سه ربه خو له لايه ن رهگهزى ميوه له سه ر ئەم بابته نه كراوه . ئەم تۆزىنه وه يه ي به رده ست ئيوه ي هىژا به رسقى ئەم پرسىاره ده داته وه، كه ئەو رهگهزى نيره ي له جفاكئىكى په تىراكى و له باوه شى داىكئىكى سه ته مدیده دا گه و ره كراوه ده بىت چ جو ره وینەيه كى بۆ رهگهزى مى كيشابىت ؟

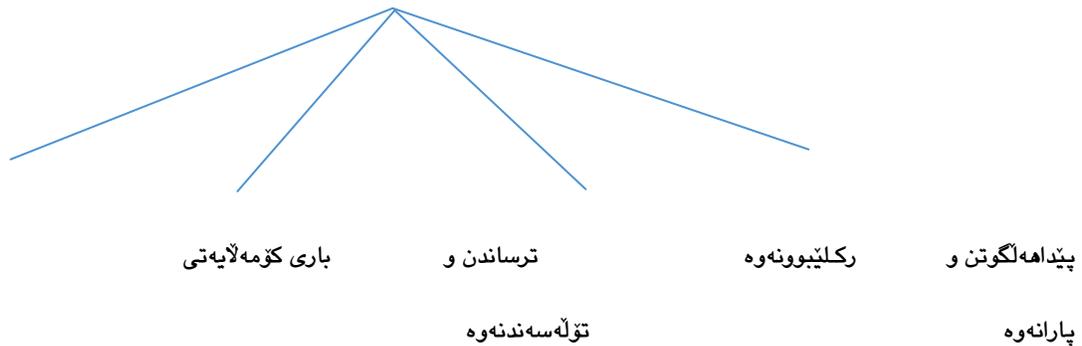
وینەى رهگهزى مى

وینەى شىئرى كۆله كه يه كى گرنگى پىكهاته ي هونه رى هونراوه يه . له وینە دا چۆنيه تى ده ربىنى هه ست و سۆزى شائىر و تىكه لكردنى له گه ل ئەندىشه و ئەو ئەزمونه ي پىدا تپه پيوه و تىيدا ژياوه ، راده ي ئەفراندنى هونه رى وینەكه ده خاته روو . وینەى رهگهزى مى به شىكى گرنگى له دنباى ئەفراندنى هونه ره جو راو جو ره كانى به ره مى به رزى رو شنبىرى مرو قايه تى له خو ي گرتووه و ده گریت . شائىرانى كورد به هه موو ئەو رىبازه وىژه ييانه ي پىره وىانكردووه ، دارشتنى وینەى رهگهزى مئيان كردووه به ريگه و هۆيه ك بۆ گه ياندنى هه ست و سۆزىيان ، به واتا وینە شىئرىيه كه هۆيه ك بووه ، نه ك ئامانج .

هه لبه ستوانانى كورد به ريگه ي ئەندىشه ي به رىلاوىان به وشه ي رهنگىيان، ژنىان له سه دان وینەى شىئرى ناسكدا نوواندووه ، كه هه ر يه كه يان تابلۆيه كى بيوینه يه له ته ماشا كردنىان تىرنا بىت . هىندىك له بو يژانمان به راده يه ك وینە شىئرىيه كه ي خو يان رازاندۆته وه ، وهك ته لسمىك خوینەر بۆ دنباى جوانكارى ليكچوواندن ، خوازه و په سنى كه سه كه راده كيشىت . كه واته رهگهزى مى لای زۆربه ي هه ره زۆرى بو يژانى كوردا سه رچاوه ي خو رپه و هه وىنى به پىزى هونراوه كانىانه .

به شىوهىه كى گشتى ژن له نىو هونراوهى به رهه مى بىرى ره گهزى نىردا له م بوارانهى له ژىروو باسكراودا وىنهى بۆ كىشراوه، كه له م هىلكارىبهى خواره وهدا روونكراوه ته وه:

ناوه پۆكى وىنهى شىئرى له بارهى ره گهزى م

زمان له وىنهى شىئرىدا

زمان پىناسهى هه ر نه ته وهى كه . هه بوون و به رده وامبوونى مانه وهى كولتورى هه ر نه ته وهى كه به بى زمان نابىت . هه تا ئىستا له مىژوى وىژهى كوردىدا هونراوه به تۆبه رهى به رهه مى نووسراوى كوردى ده ژمىردرىت . وىژه ش به شىكى گرنكى كولتوره .

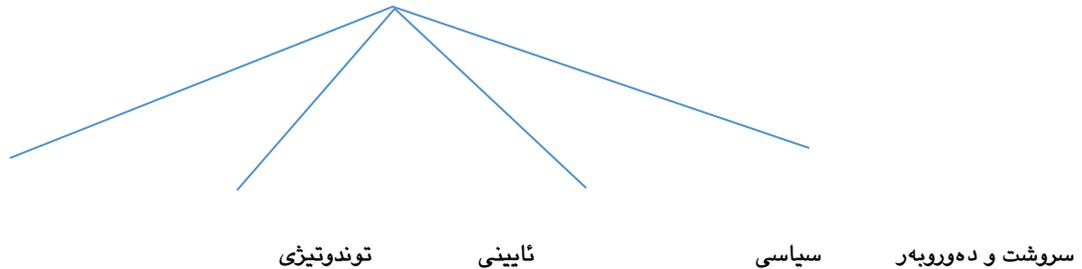
ژۆربهى بوژانى كورد بۆ كىشانى وىنهى هونراوه بىيان، ئه وهى پىوه ندى به ئافره ته وه هه يه، هه ولىانداوه ره گه زه كانى هونراوه له سۆز و بىر و ئه ندىشه به وشه يه ك دارىژن ئه گه ر پىره پىرش نه بىت، ئه وه تا راده يه ك ده رىر بىت، چونكه هىندىكجار ئه وه هه زاران هه زار وشه يه، كه له نىو فه ره نكى زمانى هه ر بوژىك، يان وىژه وانىكدا هه يه، ناتوانىت مه به ست بىكىت، هه روه ك گۆرانى نه مر گوتويه تى:

هه رچه ند ده كه م ئه وه خه يالهى پى ميه ستم

بۆم ناخرىته نىو چوارچىوهى هه لبه ستم

له گه ل ئه وه شدا له نىو هونراوهى كوردىدا وىنهى تايبه ت بۆ ره گهزى م كىشراوه . هه لبه ستوانان هه ولىانداوه جوانترىن و ناسكترىن وشه بۆ كىشانى جه ستهى ژن به كاربه يتن و په نا بۆ زاواوهى سروشت و ده روه به ر، زاواوهى رامىارى و زاواوهى دىنى ببه ن، تا ئه و وىنه يه بخه نه به رده ست، كه مه به ستىانه . له و بارانه شدا، كه له خۆشه وىست زوىروون توندترىن وشه يان به كاره يئاوه .

زاراوهی ده رپر او بۆ وینهی رهگهزی می

ناوه رۆکی وینهی شیئری رهگهزی می بریتین له:

یه که م - پیداهه لگوتن و پارانه وه:

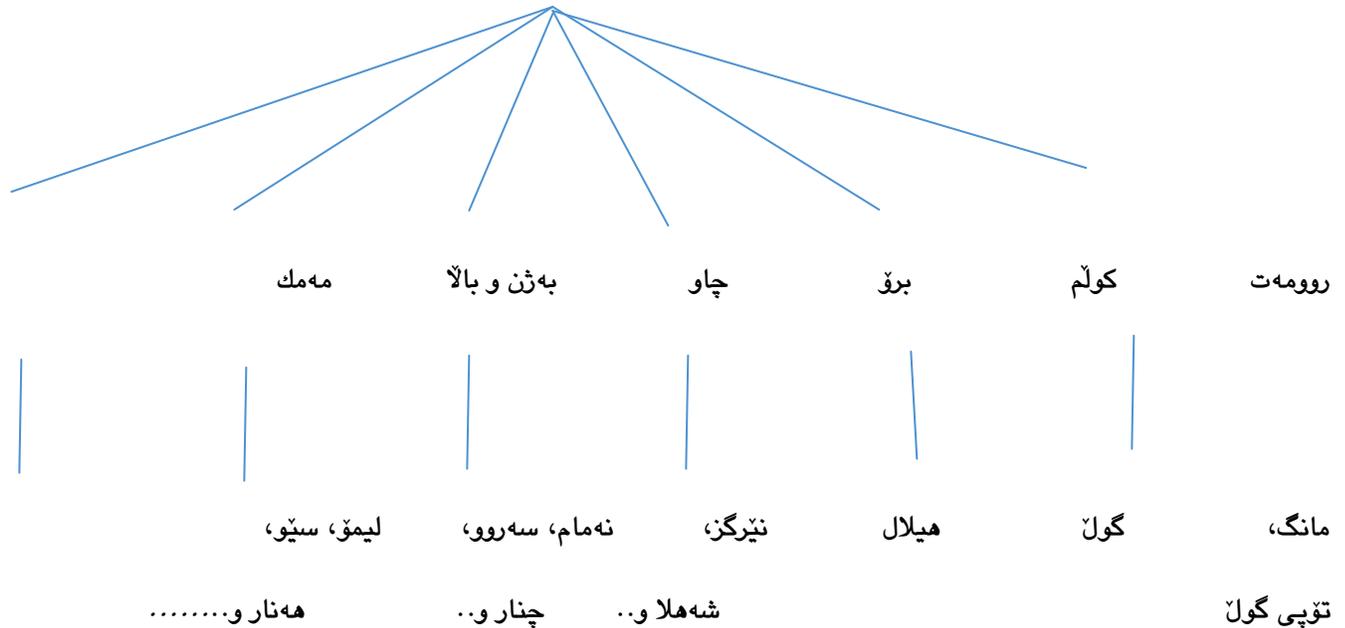
له نیو دیوانی هه لبه ستوانانی کورد دا ، پیداهه لگوتن پانتاییه کی زۆر له و وینه شیئریانه ی گرتوته وه ، که رهگهزی می ویناده کات. هه ر شائیره و تیروانی تاییه تی خۆی به رامبه ر به رهگهزی می هه یه . به پیتی ئه زمونی پیه وندییه کانی هه ر چ هه ست و بیر و ئه ندیشه یه کی هه بیووه ، هه ولیداره له دنیا ی نه بینراوه وه به یه ئیته دنیا ی به رجه سته .

شائیر بۆمه به ستهی ده ربرینی هه ستهی خۆشه ویسته ی بۆ به رامبه ره که ی جوانترین، ناسکترین و شیاوترین وشه ی فه رهنگی خۆی خستوته روو. ئه م پیداهه لگوتنه ی شائیران به زۆری هه ر ته نی شیوه ی ده ره وه ی، به واتا جه سته ی رهگهزی می گرتوته وه ، نه ک ناخی له به ر رۆشناپی ئه و که ره ستانه ی له به ر ده ستان، ده توانین ئه و زاراوانه پۆلین بکه ین، که بو یژان بۆ پیداهه لگوتن به جه سته ی رهگهزی میدا وینه شیئریه کانی خۆیان پی رهنگریژکردوه:

(ا) زاراوه ی سروشت و ده رپر

کورد به گشتی و هه لبه ستوانانی کورد به تاییه تی زۆر شانازی به سروشتی کوردستانه وه ده کن . بو یژانمان تا سالانیکی زۆر، زۆریه ی ئه ندامانی جه سته ی ژنیان له دیارده کانی سروشتی ده رپر خۆیان چوواندوه، له روومه ت، برۆ، چاو، به ژن و بالا و .. که واته هه رچ جوانیه کی له سروشتدا دیوانه به جه سته ی رهگهزی مییان چوواندوه، که واته سروشت سه رچاوه یه کی به پیتی شای پرانمان بوون بۆ بنیاتنانی ئه و وینه شیئریانه ی، که بۆ رهگهزی مییان کیشاوه .

جهستهى رهگهزى مئ و زاراوهى سروشتى

سهرووى سوههيه قهلامهتى، يا تازه نه مامه

تؤپى گول رهرومهتى يا ماهى ته مامه

ئه و غونچه به نازه، دههه يا قهندونه باته

ئه و گهردنه مینایه پهرى ئاوى حه یاته

فینجانه له سهه سینهى، يا قوبهه یی زیوه

لیمؤیه مههه ی باخهلى، يا سیوی دزیوه

ئه مین سهه رگه لئوی، گولچنى گیو، ناماده ی چاپه

بوژاننى كورد به شیوهه یهكى سهه ركهى هه رچى پئوه ندى به رووخسارى رهگهزى مئوه هه یه به جوانى و بؤن و به رامه ی سروشتیان چوواندوه، به لام هیندیک شائیر هه ن له و لیکچوواندنه دا لایه نه پیچه وانه كه یان پیچه و کردوه، له وانه نامى شاعیر هه رچو ار وهزى سالى سهه رقه لای كؤسارى له تۆران، نیقاب و گهردنبه ندى ژنانى بینوه . نامى جوانترین تابلؤى جوانى كاری یه زدان و رهنگینى

سروش و هه لسوکه وتی ژن و جوانییه که ی زۆر وه ستایانه تییه لکیشی یه ککردون : به واتا ئه وه بوونه ی له ده ورو به ریدا هه بووه ، له بیده نگیه وه کردویه به ده نگار و وینه یه کی هه ستیپکراوی لی خولقاندوه .

.....

جارجار پر ئه بێت له دمه ی بۆران

ئه لئیت نازاره و ئه روا به توران

جارجار گوم ئه بی به په رده ی حیجاب

وهك عه فیه یی دابدا نیقاب

جارجار له ده وره ی قوبه ی قه لایا

له سه رگه رده ی شیرین کالایا

ئه هۆنیه وه له قه تره ی باران

وهك گه رده نده ی نازاران

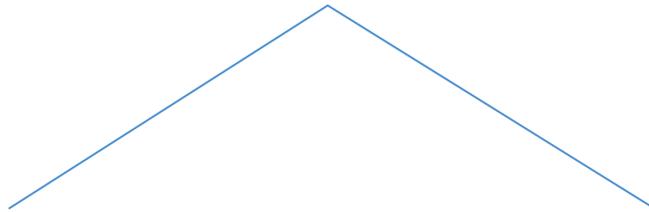
نامی، گولچنی گیو، ئاماده ی چاپه

(ب) زاراوه ی سیاسی:

شائیری کورد بۆ وینه کیشانی ئافره تاندا هه ر ته نیا به جوانی سروشته وه پێوه ست نه بوون، به لکوو په نایان بۆ زمانی سیاسه ت بردوه و له هیندیک باردا زاراوه ی بیرى نه ته وه یی و سیاسیشیان ته وزیفی ئه م بواره کردوه:

- شائیر دهشتی (مه لا خدری داره به نی - 1908 - ؟ - 1958) له سه رده می هه ردوو جهنگی یه که م و دووه می جیهانیدا ژیاوه راسته له دهشتی دزه بیاتی بووه، به لام هوکمرانی کوردی له ژێر سایه ی مه لیک مه محموددا بینیه، ئه و زاراوانه ی ئه وسا لێی داوان و بووه به ئامانجی سه ره کی به پرسانی کورد، له وانه ئالای کوردستان و له شکری کوردی، ئه و زۆر وه ستایانه به ژن و بالآ و ئه گریچه و خۆشه ویستی به و دوو زاراوه نه ته وه یی و سیاسیه چواندوه و تابلۆیه کی نایابی لێیان نه خشاندوه:

جهستى رهگهزى مئ و زاراوہى نه ته وه بى و سىاسى

زولف

بهژن و بالآ

له شكرى كوردى

عه له مى كوردى

ئه گرىجه و زولفى تۆ وه كوو له شكرى كوردن

يهك تاجى وىسالت به به رىتانيا نادهم

قهدت عه له مى كورده له سه ر گرده بنارى

بۆ نه سه رتهى يارانسه، كه دورژمن به فه نادهم

دهشتى، گولچنى گيو، نامادهى چاپه

شائىر دهشتى هه ر له هه مان پارچه هۆنراوه دا ئه و زاراو ه و چه مكه سىاسىيانهى به كار هئناوه، كه له گه ل هه لگىرساندنى ئاگرى

هه ردوو جهنگى يه كه م و دووه مى جيهانى له لايه ن ده وله تانى ئه و روپاييه وه هئىرانه رۆژه لات، وهك : تهحه رور، موسته عمه ره،

دهستوورى ديموكراتى و...، شائىر به وهش نه وه ستاوه به لكوو سنوورى جوگرافىشى دورتر برپوه گه يشتۆته برىتانيا . خو شه وىستى يار

و خو شه وىستى خاك و چه ند زاراو ه يه كى سىاسىشى تبه له لكيشى يه ككردوون و جوانترىن تابلۆى بۆمان نه خشان دووه:

هىجرانى من وسهىته رهو زولمى ره قىم

لاسلكى به بؤ دهنگى هه لاو دهه به هه وا دهه

دهستورى دىموكراته شمشىرى دوو ئه برؤت

موسته عمه ره بؤى له سه فاكهوت، سه فادهه

هه ركس به به رزى وه تهنى يار نه نازى

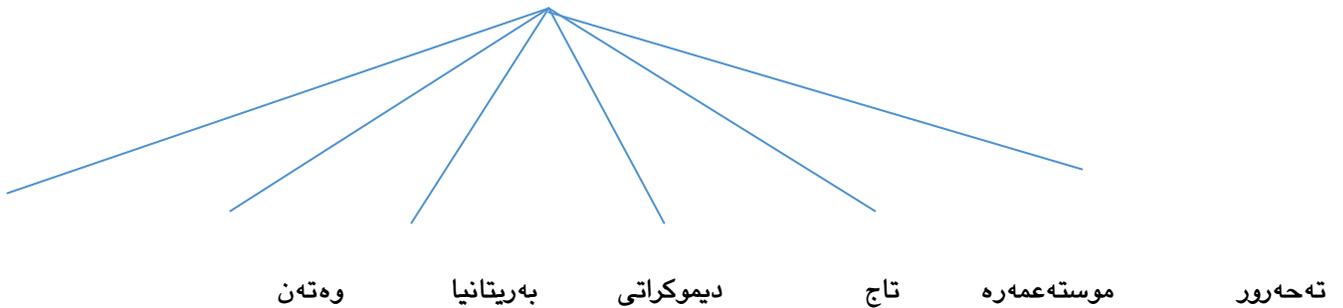
نازى نى به جه زن ئه وه هه ر شه ككه ر و بادهه

ئهى بولبولى كوردى وه ره نىو باخى ته هه رور

نالهى تووه دهشتى به هه ردهه له نه وادام

دهشتى (مهلا خدرى داره بهنى)

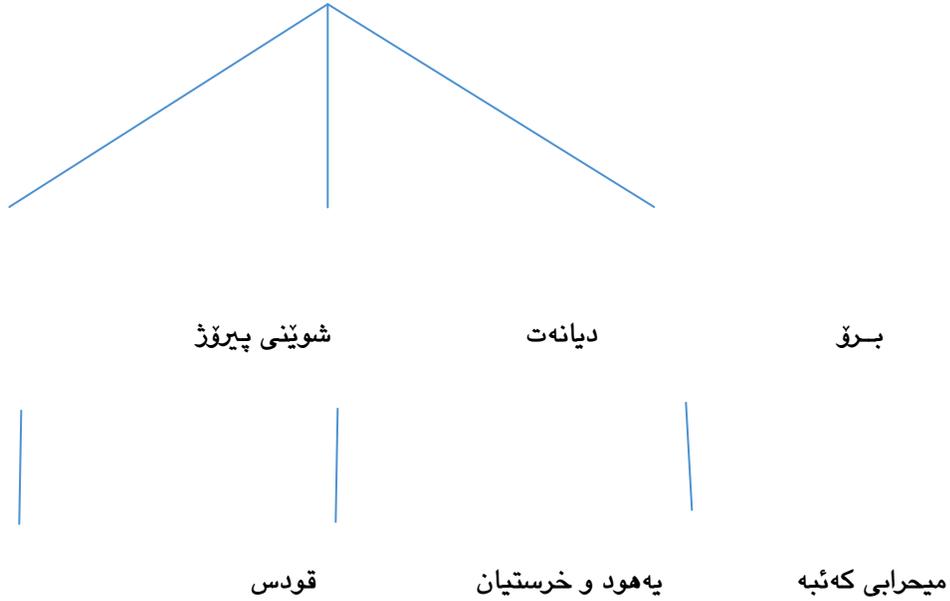
زاراوهى سياسى و جوجرافى تىبه لكىشى خؤشه وىستى

پ) زاراوهى دىنى:

هه ر دىنىكى له م كوردستانه دا په دابووه و په رستراوه، خاوهنى په يام و كۆمه لىك بىروباوه ر تايبه ت به خۆيه وه بووه . له نىو هۆنراوهى كوردىدا هيندىكجار زاراوهى دىنى بۆ لىكچواندننى چه ند ئه ندامىكى جه ستهى ژن به كار هينراوه، هه روا هيندىك شوينى پىروژيش تيهه لگيشى ئه و وىنه كراوه، كه بۆ خۆشه ويستى كيشراوه . شائىر - خادم (ره فىق ئه سلان چارچاو) هه ر دىنه كهى خۆى نه كردوه به سه رچاوه، به لكو دىنى يه هودى و خرستيانيشى، لىزانانه خستۆته نىو وىنهى دنىاى خۆشه ويستى، له وانه : مىحراب، كه عبه، يه هود، خرستيان، قودس ..:

جه ستهى ره گه زى مئ و زاراوهى دىنى

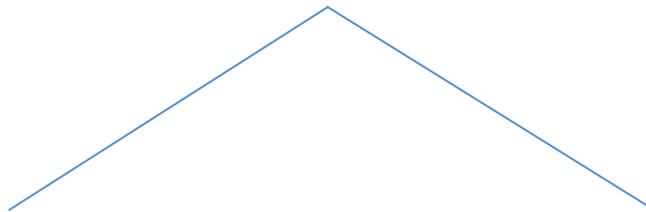
تۆ، كه ئه برۆت هه روه كو مىحرابى كه عبهى عاشقه

جه معى يه هودى و خرستيان، روو له قودس بۆ ئه كا

خادم، گولچنى گيو، نامادهى چاپه

ئهخته رى شائىر وئنه يهكى ره نكىنى له و زاراوانه ي، كه پئوه ندىيان به ئايندارانى دىنى موسلمانه وه هه يه، وهك : واعىز، قازى، موفتى، زاهىد و سوڤى، هه روا ئه و كه ره ستانه ي له دنباى په رستندا به كارى د هه يئن، له وانه: خه رقه، ته سبىح ، تاج و ته يله سان و .. هه ر هه مووىانى خستوته ژىر ركىفى ده رىپىنى ئه و بىرۆكه ي، كه مه به ستى بووه، ئه وىش له خوڤشى ئه و خه لاته بووه ، كه خوڤشه وىستى پئشكىشى كردوه:

زاراوه ي ئايندارى + كه ره سته كانى

كه ره سته كانى دىانه ت

پىاوانى ئاىبىنى

خه رقه، ته سبىح ،

واعز، قازى و موفتى،

تاج و ته يله سان

زاهىد و سوڤى

قازى و موفتى، كه دوئىنى نىسه تى منبان ئه كرد

ئه مرۆ قازى موترىبه و ساقى جه نابى موفتىه

زاهىد و سوڤى ئه گه ر ده ستى به دامانى بگا

خه رقه و ته سبىح و تاج و ته يله سانى بو چىه

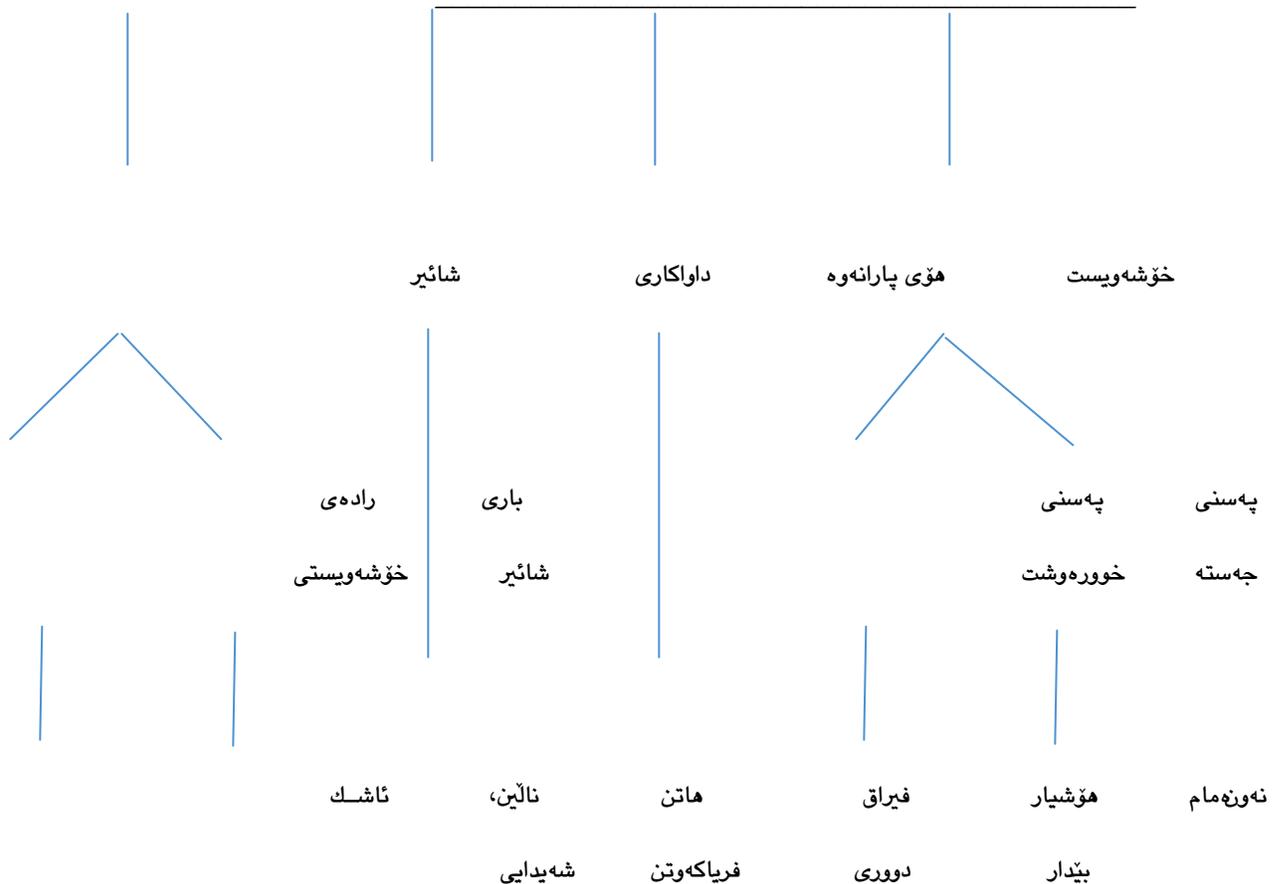
ئه ي عمىن بىستومه ئه مرۆ يار خه لاتى كردوى

سا وەرە، ئەمجا ئەتۆ بمرە لەسەر ئەم خۆشروپە

ئەختەر، گولچنى گىو، نامادەى چاپە

شائىرانى كورد لە پال پىداھە لگوتندا لە بەر خۆشەويستدا پاراونەتەو . لىرەدا لەرووى جوانى وىنەو شائىر ھەولیداو ھەو بۆشايىيەى لە ھەبوونىدا ھەيە، كە ئەويش دووركەوتنەو ھى خۆشەويستە، لە شىئردا پىر بکاتەو . لەنىو ئەو ھۆنراوانەى ماكى پارانەو ھەيان تىدا بەرجەستەكراو، خۆشەويستى رەگەزى مى ھەروەك خوداوەندىك دىتە بەرچاو، كە بەخشىنەرى خۆشى و شادى و كامەرانى شائىرە، خاوەن ھىزىكى پىر لە وزەى وايە، كە مان و نەمانى شائىر بەندى وشەيەكى خۆشەويستى ئەو .

وىنەى پارانەو

ناخ هه تا كهى بۆت بناالم، نهونه مامى شاره كه م

داخ له چنگ چنگى فىراقت، يارى هۆشيارم وهره

ئىنتىزارى لوتفى تۆمه، دائىمه حالم نىيه

رئگه مه چۆل و بىابان، يارى بىدارم وهره

شىفته و شهىداى وهكومن، وا له عىشقادا نىيه

زاهىره مه عشوقى خۆته، زوو به فرىداى وهره

زىرهك، گولچنى گىو، نامادهى چاپه

منى شهىدا، كه ده مېنى له چاوم خوڤن ده بارىنم

به مهرگى تۆ، هه مووى بۆ تۆ، له دورى تۆ ده نالنىم

شاهۆ، گولچنى گىو، نامادهى چاپه

دووم - ركلېبونه وه:

پىوهندى نىوان ئافرهت و شائىرانى كورد له دنياى خۆشه وىستىدا هه روا نامىنىت، كه شائىر هه رده م وىل و سه رگه ردانى ژن بىت و له بهرى بپارىته وه. به ئاورلىدانه وه و لىنه دانه وهى هه ر به ند و دىلى ژن بىت. شائىرىش وهك سروشته هه رده م له گۆران داىه، هه مىشه خۆشه وىستى له وه رزى به هاردا نابىت. هه ر له م روانگه وه هىندىك شائىر واى بۆ ده چن، كه خۆشه وىستى وه رزىيه، بۆيه ره شه باى وه رزى پاىز له نىو هۆنراوه كانىاندا ره نگه داته وه. بۆ وىنه له كۆتايى سالانى شه سته كان و سه ره تاى هه فناكانى سه دهى رابردودا بوڤى و پهدابون، كه به رادهى خۆشه وىستى جارانىان ركىان له ره گه زى مى بىته وه. ئه و خۆشه وىستى جارن وهك خوداوه ندىك ده يانپه رست و كرونوشيان بۆ ده برد، خۆيان له هىزى به هىزى ئه و ئازاد كرد و په ناىان بۆ هىزى نىرىنه يى خۆيان برد و خۆيان به گه وره تر و به ده سه لاتدارتر و به توانا تر هاته به رچاو، بىباكانه ركى خۆيان له نىو چه ند وشه يه كى توندا وهك گه لاي هه لوه رىوى كه ژى پاىز به روى خۆشه وىستىدا هه لرشته و به مه خۆشه وىسته كه يان وهكو دارىكى سه رما بردوى پاىز له هه موو جوانىيه ك رووتكرده وه:

به لى با گه رده لولوى بى

ئەوى بۆنىكى تۆى لى بى

وھكو ئەو پووشە راپىچى

بكا بۆ گۆرى تەنباىى

ئەحمەد ھەردى، 1957

داوى ئەوھى لە تىف ھەلمەت لە خەوى خۆشى بەھارى خۆشەوىستى ھۆشياردەبىتەوھ . بە ھۆنىنەوھى دەيان ھۆنراوھ دلى
خۆشەوىستەكەى دەستنەكەوتووھ، ئەویش كەوتۆتە دنباى رك و كىنەوھ، يارى جارانى بە رادەيەك لەبەر چاو رەشبووھ، نەوىستووھ
بىبىنىت و گۆى لەدەنگى بىت، ناوى بەئىنىت و.. وھك ھەر نىرىنەيەك تابلووى بىزارى لە خۆشەوىست نەخشاندووھ:

من ئەوھندە بىزارم لىت

گەر بۆم بلووت

ئىتر ناووم لىكناىم چاوى شىرىم

نەوھك جارى لە جارن

لە خەوىكدا بىبىم

من ئەوھندە بىزار لىت

گەر بۆم بلووت

ھەردوو گۆى خۆم

ئەئاخىم بە قاو و مۆم

نەك جارى گۆىم لە دەنگت بى ..

لە تىف ھەلمەت، 1977. 71 - 72

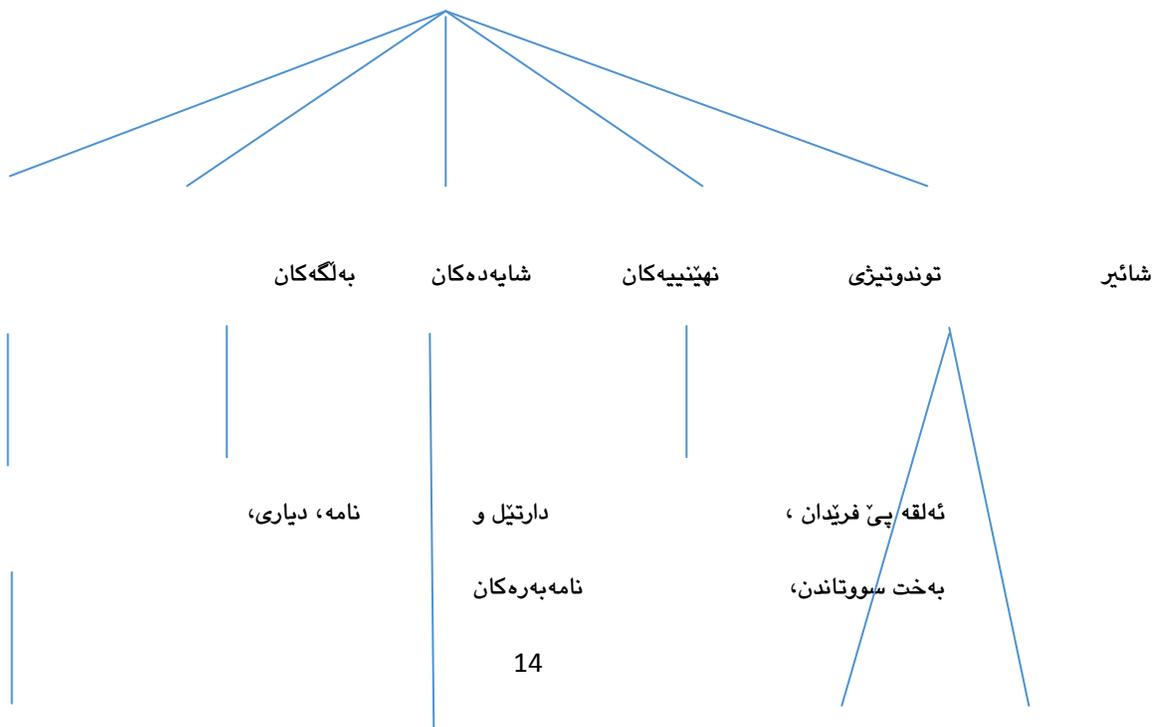
سىيەم - ترساندن، ھەرەشەلىكردن وتۆلەسەندەوھ

له نىو كۆمهلى ئىمه دا زۆر جار خۆشه ويستى بۆ ئافرهت ده بىت به چه كىكى ترسناك دژ به خۆى . ئەم چه كه كوشنده يه به دهستى ئەو پياووه ده بىت، كه هه موو ياسا نووسراو و نه نووسراوه كانى كۆمه ل، مافىكى ره ها يان له هه موو بواره كانى ژياندا پى ره وا بينيوه . له گه ل ئەوانه شدا شائير هه ن ده يانه ويت وهك به هره دارىكى ناويزه له دنياى ته ليسماوى شىئردا خويان بنويئن، دهنگىك بن له ئەفراندى هۆنراوهى كورديدا بى وىنه بن، بۆيه په نا بۆ ده برىنىك ده بن، كه پىشتر كه س په ي پى نه بر دبىت، وهك به كار هىنان ي زبرترين وشه، هه تا هه ژموني خويان وهك پياو له جيهانى به هه شتى خۆشه ويستيشدا بنويئن، بىرۆكه ي خۆ گه وره يى وا يان لى ده كات، كه ئەو ژنه ي جارن سه رچاوه ي جوانترين و رهنگىنترين هۆنراوه ي خۆشه ويستى بوو، به ترساندن ئازار بدهن، به ناوه روكى هۆنراوه كانيان تۆله ي خويان بستىن، به توندوتىن په يف هه ره شه بكن .

ئه گه ر جارن ره گه زى نىر به رىگه ي وشه ره گه زى مى ده ترساند، به لام ئەمۆ مۆبايل بووه به باشترين ئامراز به دهست ره گه زى نىره وه بۆ هه له تاندىن و هه ره شه لى كردنى ره گه زى مى و له ئەنجامدا به ده يان كچ دوچارى كوشتن، سوتاندىن و سه رژى كردن بوون .

پارچه هۆنراوه ي له دهستم دى عه بدوللا په شىو به ته واوى ده سه لاتدارىتى نىرسالارى به رجه سته ده كات، كه ناوه روكى بابته تى توندوتىزى، تۆله سه ندىن، هه ره شه لى كردن و ترساندىن ده گرته خۆى:

وینەى توندوتیژی، ترساندن و هه ره شه لى كردن

ئاشكراكردى نهينى،

دل ره شكردن ..

دوخيان

جورى پيوه ندى چوار

سال پيکه وه بوون

جورى بارى

خوشه ويستى دهروونى

که ره سته ي

توندوتيزى

چاوشوپ و

شهرم زده ن

نه هه ننگ هه لچوونى

رووبار خوين، قينى

ره ش

وشه، شينر

له ده ستم دى

كاترميرى، كامه رانيت بوه ستيئم

له ده ستم دى

ئه لقه ي په نجه ت پي فريده م

نامه ي به خنت بسوتينم

له ده ستم دى

هه موو شتيك ئاشكراکه م

كام شهوت گه ش و رووناکه

ئەو شەو، پف لە چراکەم ...

عەبدوللا بە شێو، 1972 ج. 50 - 54

چوارەم - رەگەزی مێ - ماف و کێشە کۆمەلایەتیەکان

هیندیك بوژی کورد لە پال ئەو بابەتە ئەو لە پێشوو باسکراودا ، هەستیان بە باری نالەباری رەگەزی مێ کردوو . تاکە رێگە ی چارەکردنی دۆخی ژنیان، تەنێ لە رێگە ی خوینداوەری بینوو . یەکەم شائیری کورد، کە ئالای یەکسانی مێ و نێری هەلگرتبیت، حاجی قادری کۆیە بوو، شائیر لەم چەند دێرە هۆنراوەیەدا وینە یەکی دادوهرانە ی بۆ هەردوو رەگەز وە ک هەق نەخشاندوو:

بۆچی فەرموو یەتی نە بیولئەمین

اطلبوا العلم ولو بالصين

نێر و مێ لەو حەدیسە فەرقی نییە

گەر مەلا نە هی فەرموو ی، دینی نییە

دیوانی حاجی قادری کۆی، 1969

ئێمە ی کورد بە ژن و پیاو وە بە هۆی بێ دەولەتیمان هەموو بواریکی خویندن و خۆ پیگە یانندن و گەشە کردنی ژیا ریمان هەمیشە بەر بەستی هاتۆتە پیش، کە چی لە گەل ئەو هەشدا بەر هەمی هۆنراوە یی وێژە ی کوردی لە نیو یە یە کە می سە دە ی بیستە مدا دەولە مە ندە بە خستنه رووی کێشە کۆمەلایەتیەکان . وە ک: ژن بە ژنی، گەر بە بچوک، خۆشە ویستی نیوان کچان و کوران، ململانێ نیوان دەر بە گ و رە نجدەر و ... لە زۆر بە ی وینە کانی شدا رەگەزی مێ پالە وانی سەرەکی هۆنراوە کان بوو (کوردستان موکریانی 1977، ص 7 - 18). لەو بوژیانە ی بویرانە لەم بابەتە دواون: گۆران، کامەران، هەوری، مەلا محەمەدی کۆیە، قانع، دلدار، هیمن، بیکەس و ... زۆر بە ی ئەم هەلبەستوانانە ش هەلگری ئایدیۆلۆژیایە ک بوون، کە داوای دادوهری کۆمەلایەتی و یە کسانی نیوان مێ و نێریان کردوو .

تایبەتە ندی ئەم هۆنراوانە ی باری کۆمەلایەتی رەگەزی مێیان خستۆتە روو لە مانە ی خوارە وە دا خۆی دە نوینیت:

1 - بێر بە سەر سۆزدا زال بوو .

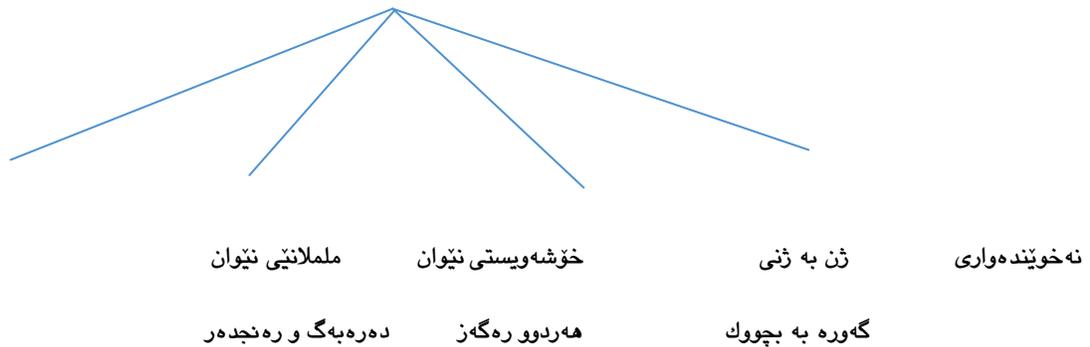
2 - بابەتە کە وە کو چیرۆک گێردراو تە وە .

3 - مەبەست بزواندنى ھەست و نەستى تاکەکانى کۆمەل بووھ دادپەرورەرى و یەكسانی.

4 - پارچە ھۆنراوھەكە یەك بېرۆكەى لە خۆ گرتووھ، كە پەيامىكى مرۆفانە بووھ.

5 - ئەم جۆرە بابەتە كۆمەلايەتییانە بەرادەيەك كاریان لەسەر كیش و سەرۆای ھۆنراوھ كردووھ، ھەست بە لەنگى ھۆننەوھى ھۆنراوھەكان دەكریت.

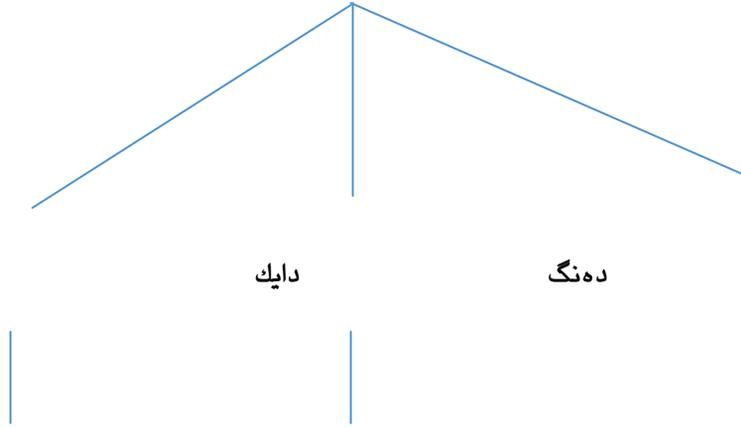
ناوھپۆكى ھۆنراوھى - كیشەى كۆمەلايەتى

شائیرانمان لە بەرھەمەكانیاندا ھۆى سەرەكى بارى نالەبارى رەگەزى مئ و دواكەوتوو یى جفاكى كورد بۆ نەخویندەوارى ژنى كورد گەراندۆتەوھ، كە ئەم دۆخەش وەك وینەيەكى زیندوو لەنیو ھۆنراوھەكانیاندا رەنگیداوھتەوھ. ئەحمەد ھەردى لە سالى 1939 دا لە پارچە ھۆنراوھى دوینى و ئەمپۆدا، كە وینەيەكى بەراوردكارىیە لەنیوان كاریگەرى رەگەزى مئ لەسەر كۆمەلدا لە ھەردوو بارى نەزانین و زانیندا خستۆتەروو. ھۆنراوھەكەى ئەم دوو وینە جیاوازەى خوارەوھى بەرگەى ھیلكارى لئ بەدیاردەكەوئیت:

وىنهى كارىگه رى نه رىنى ره گه زى مىى نه زان

له دوینىدا

لىقه وماو، نه زان،

سست، كه ساس،

چۆل، تارىك

باوك مردوو، بىئاگا

به گريان

هه رگىز بىئاگا له رىى ژيان بىى

ئىوه ژنانتان تا وا نه زان بىى

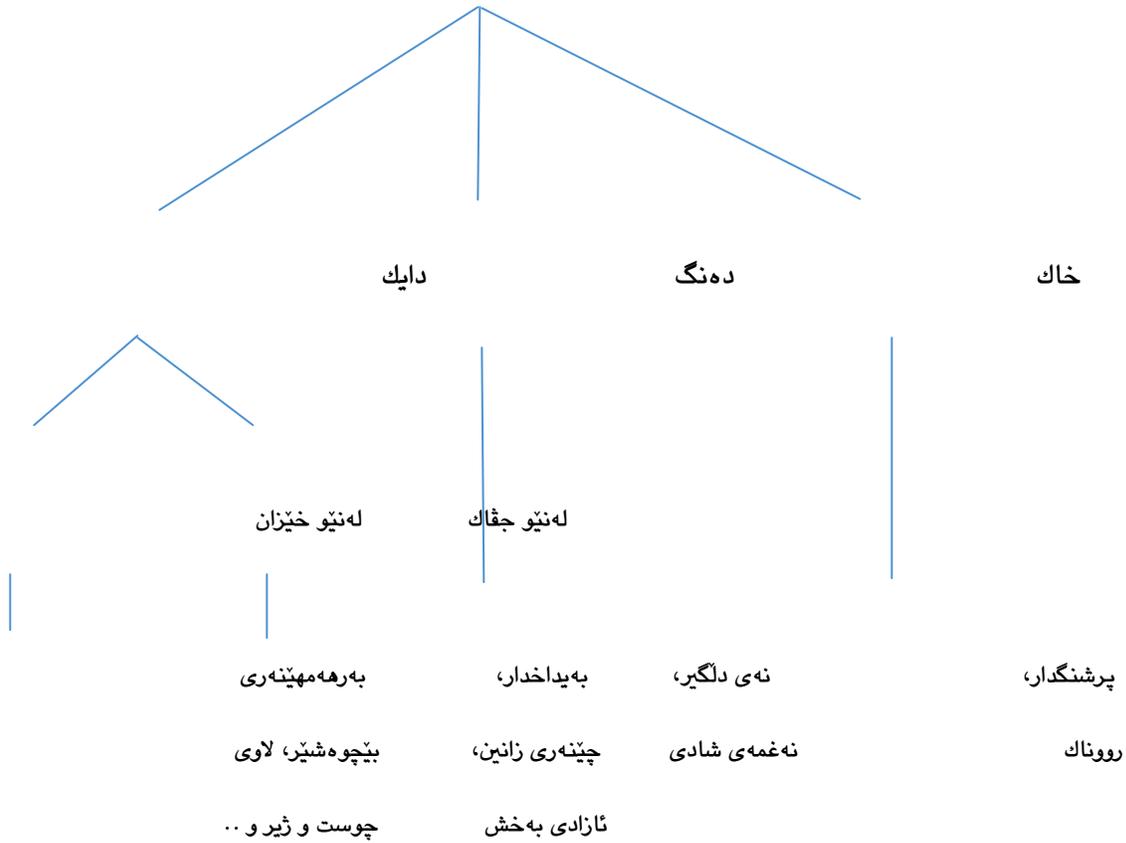
چونكه لاو وىنهى راستى داىكانه

تا مردن لاوتان هه روا نه زاننه

نه حمه هه ردى، ئامادهى چاپه

وىنەى كارىگەرى ئەرئىنى رهگەزى مئى زاننا

له ئەر مړودا

...

داىكى لاوان و بىچووه شىرانى

مزگىنى له كورد و ئافره تانى

دارى سه ربه ستى و هيووا ئه ژىنى

توى خوى بهرز و زانين ده چىنى

...

ئهمه د هردى، ئامادهى چاپه

شائىرانى نىوهى يه كه مى سه دهى رابردوو هه لگرى په يامىك بوون، كه له راژه و بهرژه وهندى مرؤقدا بووه، به تاييه ت ره گزى مى و هانىانداوه بو ئه وهى روو له خوښندنك ه بكات، تا له دوارؤژدا له نيو كؤمه لدا ببيت به كه سىكى به ره مه پنه ر . وئنهى ره گزى مى له نيو جفاكى سه دهى بيست و يه كدا زور جياوازه له گه ل بانگه وازه كانى نىوهى يه كه مى سه دهى رابردوودا . چونكه وئنه كهى مئينه يه كه خوښنده وار، له نيو كؤمه ل چالاك و به ره مه پنه ر، به لام نارووناكبير و ناھوشيار!! كه واته له م سه ده يه شدا وئنهى ره گزى مى له نيو بىرى ره گزى نيردا هه ر نرينيه !

بو وئنه شائىر ئه وره حمان فه رهاى له پارچه هؤنراوهى توانه ودها هاوژيانى به جورىك خستوته روو، كه پئوه ندييه كى باشى به دنياى كتيب و نووسين و خوښدنه ودها نيه، له به رامبه ردا به نديواريكى به تينى به خوراكه وه هيه و مه به ستيشى له مه دا زورىهى ره گزى مئى ئه م سه رده مه يه:

...

ژن و منداله كانمان

ژورى كتيبخانهى ماله وه مان

ئه وره حمان فه رهاى، 2017 ل. 7

ده كهن به ژورى ناخواردين...

ره گزى مى له م وئنه شىئرييهى ره گزى نيردا، دژ به روشنبير كردنى مئينه يه . هيشتنه وهى ره گزى مئيه له نيو چيشتنه دا. ده كرا شائىر روليكى به رچاو و چالاكى ئه رينى به هاوژيانه كهى به خشيبا، خوزگهى ئه وهى خواستبا، له دواى دوامالاوايى كردنيدا، كتيببه كانى پاراستبا، ئه گه ر هه رنه با به كتيبخانه يه كى گشتى به خشيبا و له ويدا له گوشه يه كدا له ژير نيوى خويدا پاريزرابا و .. به لام وا دياره به تىپوانينى فه رهاى ئه م جوره ژنانه له نيو جفاكى كوردا كه من، كه بايه خ به روشنبيرى بدن ! بوئه ئه م وئنه نرينيهى بو ژن نه خشاندوووه .

پينجه م - هؤنراوهى ئىروتيك

له هؤنراوه كانى پيشوودا بينيمان زورىهى شائىرانى كورد به ره گزى مئيان هه لگوتوووه، هه ستى خوشه ويستى، ركلېبوونه وه، توله سه ندنه وه و هه ره شلي كردن و ... راشكاوانه ده ربړيوه .

راسته بوژانمان وىنه يه كى زورى جهستهى ژرمان كيشاوه، به لام به ده گمهن خويان له بابتهى ئه ندامى ميينه داوه، له به رامبه ر ئه ودها هينديك شائير هه ن، مافى ئه وه يان به خويان داوه، كه ئه م سنووره ببه زينن و به ئاره زوى خويان له ئه ندامى ميينه ي ره گه زى مى بدوين، به وهش نه وه ستاون، به لكوو به شيوه يه كى ره ها تابلوى پيوهندي سيكسيش بكيشن و...

نالى و هونراوهى ئيرۆتيك

يه كه مين به ره مېكى تا ئىستا ده سنكه وتبىت، كه خاوه نه كه ي به هره ي شيعرى خوى له م بواره دا تا قىكر دىته وه، نالى (1856-1800) شائيره. نالى قه سىده يه كى هونيوه ته وه تىيدا خهون به ئه ندامى ميينه ي ماه شهرف خانم - مه ستوره (1219 كۆچى // 1803 زايىنى؟، سنه - 1264 كۆچى // 1846 زايىنى؟ سليمانى) ده بينى. مه ستوره هاوژيانى خوسره و خانى - والى ئه رده لان بووه. (مه ستوره، 2005 ل. 8).

زۆربه ي پياوانى كورد، هه لبه ت ئه وانهى ئه ده بدۆستن، كۆكن له سه ر ئه وه ي نالى له دارشتنى ئه م قه سىده 48 دىرييه يدا هونه ريكي جوانى نوواندوه، بۆ وچته مامۆستا مه لا عه بدولكه ريمى موده ريس و فاتح عه بدولكه ريم به مجۆره له نالى داوان:

وتنى شيعرى وا له لايه ن خوئنده وارىكى مرگه وته وه و پتر له 150 سال به ر له ئه مۆ (1976) وله شارىكى له راده به در داب و نه ريت راگر و سه رپۆش له سه رى وه ك سنه دا، به رابه ر به مير كچىك، نيشانه ي چاونه ترسان و بزىوى و جه ساره تىكى بى سنووره له لايه ن نالييه وه، به لگه ي ئه و ناگره ياخيگه ريبه يه له سينه يدا كلپه ي سه نده بوو. بويه، به راي ئيمه، ئه بى له م رووه وه به چاوى ريزلى گرتن و قه درزانينه وه سه يرى بكرى و، وا دابنرى شتىكى نوئى و گر انبه هاى خستوه ته سه رگه نجينه ي ئه ده بى كوردى (مه لا عبدولكرىمى مدرس و فاتح عبدالكرىم، 1976 ل. 603).

ليره دا ئه م پرسىاره سه ره له ده ات، بۆ ده بىت نالى له م قه سىده يه دا ئه و مافه به خوى بدات نيوى مه ستوره بىنىت؟ ئه گه ر مه به ستى نالى تا قىكر دنه وه ي خوى بووه له دارشتنى هونراوه يه ك له دنياى ئيرۆتيزمدا، ئه وه ده يتوانى هىچ ناويك نه هينىت، يان ئه گه ر پيوستبوو بيهينىت، هه ر چ ناويك بىت هى ره گه زى مى بىت، نه ك ناوى مه ستوره ي شائير، نووسه ر و يه كه مين ميژوونوسى ژن له رۆژه لاتى ناوه راستدا.

هينديك له نووسه ران و ويژه وانانى كورد هوى هونينه وه ي ئه م قه سىده يه ده خه نه نيوى خانه ي تۆله سه نده وه. گوايه نالى به م قه سىده يه ي تۆله ي خيلى جاف له ده سه لاتدارانى ئه رده لان كردۆته وه، به رامبه ر به هيرشبردنيان بۆ سه ر ئه و جافانه ي مه رومالاتيان به رداوه ته نيوى زهوى و زارى ده قهرى ئيماره ي ئه رده لانه وه (مه مه د فه ريق هه سه ن، 2010 ل. 145).

به بۆچوونى من ئه مه پاساويكى بيهيزه، چونكه له نيوى هه موو هونراوه كانى ناليدا بوونى توندوتيزى و بىرۆكه ي تۆله سه نده وه هه بوونى نييه، به لكو هوىه ك له هوىه كانى نووسينى ئه م قه سىده يه بۆ خۆپه رستى و خۆ به گه و ره زانينى نالى خوى ده گه ريته وه، هه روه ك ئه م هونراوانه ي شايه دى بۆ ده دن:

فارس و كورد و عه رب، هه رسنيم به دهفته رگرتوو

نالی ئه مرۆ حاکمی سئۆ مولکه دیوانی هه یه

.....

شیعری خه لقی که ی دهگاته شیعری من بۆ ناسکی

که ی له دیقه تدا په تک ده عوا له گه ل هه ودا ده کا

نالی ویستوو یه تی خۆی به ته نیا تاکه که ناری ده نگخۆشی نیو گولزاری شیئری کوردی سه رده می خۆی بیئت، که چی له دیوانسه رای میرنشینی ئه رده لانه وه ژنیکی ژیر، شائیر، میژوونوس و رووناکبیر به به ره می بیرى ده دره وشیتته وه، بۆ بیده نگکردنی، سانترین و هه زانترین ریگه ی گرتوته بهر و قه سیده یه کی له مه ر ئه ندامی میینه ی هۆنیوه ته وه . چاکترین به لگه ش بۆ ئه م بۆچوونه م سه ره تای قه سیده که یه تی، که به شکوه باس له ئه دیب بوونی مه ستوو ره ی کردوه:

مه ستوو ره، که حه سنا و ئه دیبه به حیسابئ

هاته خه وم ئه مشه و به چ نازیک و عیتابئ!

هۆیه کی دی شاراو هی دانانی ئه م قه سیده یه بۆ ناخی نالی ده گه ریته وه، که دوورنییه نالی له ژیانیدا خۆزگه ی ئه وه ی خواستبیت، مه ستوو ره روژیک له روژان ئاوړیکى لیداته وه و هه ست به هه بوونی بکات، بۆیه ناوه روکی ئه م خه ونه ی به مجۆره دارشتوو، که دوورنییه له ژیاندا ئاواتی پئۆ خواستبیت.

کاتی نالی له م خه ونه خۆشه یدا راده بیئت، شه رم دایده گریت، جا چی بۆ پاکانه کردن و چی بۆ دوورخستنه وه ی تانه و لۆمه له نیو کۆمه لیکى داخراوی ئه وسا، له کۆتاییدا گوتوو یه تی:

نالی وه ره، هه زه لیکى، که عاری شه و عه را بئ

رووره ش مه که پئى سه فحه یی هه یچ له وح و کیتابئ

وا چاکه خه یالت له گه ل ئه سـراری هودا بئ

نه ک به حسى سروور و عاله می با یی هه وا بئ

نالی له م قه سیده یهیدا هه موو جوانی و داوینپاکی و پیروژیککی مهستورهی پیشیلکردوه . مه بهستی سه رهکی نالی له سیناریۆی ئه م خه ونه ییدا شکاندن و ناو زرانندی مهستوره بووه . ئه گهر به پیوانه ی یاسای باری که سی ئه مپۆ سه یری بکهین، ئه م قه سیده یه ده که ویتته نیو خانه ی شه ر پیفرۆشتن و ناو زراندن، که ئه نجامه که ی سزادانی نالی ده بیت.

وه فایه و هۆنراوه ی ئیروژیک

له نیو ویزه ی کوردیدا له دوای نالی، وه فایه (1844-1902) به هره ی خۆی له دنیا ی ئیروژیکدا تاقیکردۆته وه . وه فایه ته شییه که ی شیرینی کردوه به ده ستپیککی بابه تی قه سیده پینجخشته کییه که ی.

وه فایه به وه نیوداره، که جوانی سروشت و جوانی ئافره تی له نیو شیئره کانیدا ئۆیتته ی یه ککردون . له م قه سیده یهیدا هه مان ریچکه ی گرتوه و دیارده کانی سروشتی تیه لکیشی دنیا ی ئیروژیککی کردوه . وه فایه به بیانوی ته شییه وه له سه ر تا پای و تا ئه ندامی مینه ی شیرینی وینه کیشاوه و له هه مان کاتدا باس له باری ده روونی خۆی و شیرینی کردوه:

به عیشوه زولفی لادا له سه ر عوزار و زاری

دوگمه ی کراسی تراز، بزوت هه وای به هاری

که شه و به یانی به ردا، گول و وه نه وشه باری

سه ودای به عاشقان دا، باغی گول و هه ناری

دنیا به ئینتیزاری، شیرین ته شی ده ریسی

وه فایه، 1954، ج. 10

ئه ده ب و هۆنراوه ی ئیروژیک

ئه ده ب (1859-1916) له پینجخشته کییه که ی **دوی شه و**.. که گوايه بۆ شه وی په رده ی بووکینی نوسره ت خانمی هاوژیانی گوتوه . ئه ده ب له م داستانه ییدا سه رتا پای جهسته ی ژن له پرچ، روومه ت، کولم، لیو، سینه، ناوک، تا ده گاته ئه ندامی مینه و جۆری رابواردن و.. وه ک تابلۆیه ک به رجه سته کردوه .

ناله بند و هۆنراوه ی ئیروژیک

ئه حمه د ناله بند (1890 ؟ - 1963) له شاعیرانی پیشوو زۆر کراوه تر هۆنراوه ی له م بابه ته دا هۆنیوه ته وه . نیوی ئه ندامی مینه و نیرینه ی خۆی و پیوه ندی گینسی چه ند جارێک له چه ند هۆنراوه یه کیدا راشکاوانه باسکردوه .

له نيو به رهه می شائیرانی ئەم سەرده مه شدا ئەم بابەتە لای هیندیکیان بایه خی پیدراوه، بۆ وینە شائیر - قوبادی جه لیزاده، پیشهنگی ئەم بوارهیه و شایه نی لیکۆلینه وهی سهربه خۆیه .

ئەنجام

بوژانی کورد له نيو هونراوه کانیاندا وینە ی جۆراوجۆری رهگه زی مییان کیشاوه . شائیرانمان به ئاره زووی خۆیان ئەو دنیا یه یان بۆ خۆیان خه ملاندوو، که خه و نیان پیوه بینوه .

ناوه رۆکی هونراوه کانیان بریتیه له پیداهه لگوتن و پارانه وه، رک لیههستان و توپه بوون و ترساندن، به لام له پال ئەوانه شدا له نیوه ی یه که می سه ده ی بیسته مده هیندیك له شائیرانمان هه لگری په یامیکی مرۆفانه بوون و دروشمی یه کسانیان هه لگرتوو و ئاوریکیان له باری ناله باری کۆمه لایه تی ژن داوه ته وه، به لام له نیویدا ژن وهك : شوینکه وته، ژیرده سته و بیده س هلات نه خشاندوه، ئوبالی دواکه وتوویشی هه ر بۆ ژنه که خۆی گه راندۆته وه، له کاتیکدا سه ره به سته ی ژن پرۆسه یه که به پرۆسه ی پیشکه وتن و پیشنه که وتنی کۆمه له وه پیوه سته و لیکجودا نا کرینه وه .

زمان، که به رۆحی نه ته وه ده ژمیردریت، له لایه ن بوژانه وه بایه خیکی زۆری پیدر اوه . شائیران هه ولیاندا وه هه رچی زاواوه ی جوان و ناسک هه یه، که پیوه ندی به سروشته وه هه یه به جه سته ی ژنی بجوینن، هه روا بۆ ئەم مه به سته زاواوه ی سیاسی و دینیش بوون به سه رچاوه ی ده ربیرین .

له و بارانه دا، که رکیان له رهگه زی می هه ستاوه، وشه ی زیریان به رامبه ری به کارهیناوه و هه ره شه یان لیکردوه، که ئەمه ش ره نگدانه وه ی راسته وخۆی په روه ده ی توندی پیاوسالارییه .

هه ر له سه ده ی رابردودا شائیران هۆی دواکه وتوو یی ئافره تیان بۆ نه خوینده واری وله م سه ده یه شدا بۆ ناروونا کبیری و نا هۆشیاری گه راندۆته وه، که واتا وینه ی ئافره ت به خوینده وار و نه خوینده واری، به به ره مه یه نر و بیبه ره مه ی، هه ر وینه یه کی نه رینیه . ناوه رۆکی شیه ره کان ئەوه مان بۆ روونده که نه وه، که بیری نیرسالاری به سه ر مژی (می شکی) زۆریه ی پیاوانی به ره مه داردا زاله . جه سته ی ژن بابته ی سه ره کی هونراوه کانیان ه . که سایه تی، لیهاتوو یی، هزر و ژیری و . رهگه زی می هه رگیز نه بوونه ته بابته ی به پیزی به ره مه ی بیریان .

سهچاوه

- 1- دىوانى حاجى قادرى كۆبى، چاپخانهى كوردستان، ههولپىر، چاپى يه كه مین 1953 چاپى دووه مین 1962
- 2 - دىوانى وه فایى، چاپخانهى كوردستان، ههولپىر، چاپى يه كه مین 1954 چاپى دووه مین 1962
- 3 - ئه حمه د ههردى، رازى ته نىابى، به غدا 1957
- 4 - دىوانى نالى، چاپخانهى كوردستان، ههولپىر، چاپى يه كه مین 1962 چاپى دووه مین 1974
- 5 - دىوانى ئه دهب، چاپخانهى كوردستان، ههولپىر 1966
- 6 - عه بدوللا په شپو. شه ونامهى شاعرىكى تینوو. به غدا 1972
- 7 - كوردستان موكرىانى، ئافرهت له نپو هونراوه كانى ماموستا هيمن دا - وتار. كۆڤارى به يان. ژماره 26. 1975
- 8 - مه لا عبدولكرىمى مدرس و فاتح عبدالكرىم، دىوانى نالى، به غدا 1976
- 9 - له تىف هه لمت، پرچى ئه و كچه ره شمالى گه رميان و كوستانمه، به غدا 1977 ل. 71 - 72
- 10 - كوردستان موكرىانى - د.، المرأة في الشعر الكوردي، السليمانية 1977 ص 7 - 18
- 11 - مارف خه زنده دار - د.، نالى له دهفته رى نه مرى دا، به غدا 1981
- 12 - سهردار ميران و كه ريم مسته فلشارهزا، دىوانى حاجى قادرى كۆبى به غدا 1986
- 13 - مه ستورهى كوردستانى، ميژووئى ئه رده لان، به رگى 2 ههولپىر 2005 ل. 8
- 14 - جايمس فنتن. ترجمه: محمد درويش - د.، قوة الشعر ٢٠٠٩
- 15 - مارف خه زنده دار - پروفيسور د.، ميژووئى ئه دهبى كوردى، دهزگاي چاپ و بلاوكردنه وهى ئاراس، ههولپىر، 2010 چاپى دووه م
- 16 - محهمه د فه ريق حه سه ن، زمانىكى نيرسالار، ههولپىر 2010 ل. 145

17-Saman Hassan Balaky, The Resurgence of Kurdish Women's Poetry, November 2011

18 - م. محمد ئه مین كاردۆخى، دىوانى شاهۆ، سليمانى 2012

- 19 - فهراهاد قادر كه رىم - د.، بنىاتى وىنه له شىعره كانى همدى دا، هه ولىر 2012
- 20 - عوسمان ده شتى - د.، نه زمونى شىعرى موكرىان و شوينى له مىژوى نه ده بى كوردىدا، هه ولىر 2013
- 21 - سرور عبدالله - د.، حركة الحدائنه فى الشعر الكردى، الطبعة الثانىة ٢٠١٥
- 22 - Tahmina Rafiq, Faiza Noureen, Representation of the Character of Men and Women in Poetry – A Critical Discourse Analysis of Robert Browning’s Poems, International Journal of Scientific and Research Publications, Volume 5, Issue 6, June 2015
- 23 - عه بدولره حمان فهراهادى، چوراوى ترىفه، هه ولىر 2017
- 24 - گولچنى گىو - بژاركردن، رىكخستن، ساغكردنه وه و زىده كردنى كوردستان موكرىانى، نامادهى چاپه
- 25 - نه حمهد هه ردى، نامهى دل، له ناماده كردن و ساغكردنه وهى كوردستان موكرىانى، نامادهى چاپه

الملخص

صورة الانثى في الشعر الكوردي

تتناول الدراسة البحث عن صورة الانثى في أشعار الرجل الكوردي. للانثى صورة ثابتة في وجدان الرجل منذ فترة طفولته، لذا تشغل الانثى مساحة واسعة في بناء الشعر الكوردي وتبعاً للمكانة التي تتمتع بها قد تعددت صورها عند الشعراء، فمنهم من صورها، جدة، أما، زوجة، أختاً، حبيبة أو بنتاً. كل هذه الصور للانثى في الشعر الكوردي بحاجة ماسة الى دراسات موضوعية و مستقلة. يتناول البحث دراسة عن الصور الشعرية التي تمس الانثى - الحبيبة بصورة مباشرة. في حالة حذف القصائد التي تمس الانثى لتحولت أشعار معظم الشعراء الى أراض قاحلة جرداء.

تشمل الدراسة مجموعة شعرية لعدد من الشعراء الكورد الذين قد عبروا بأساليب وصيغ فنية رائعة عن تجربتهم العاطفية ونقلوها بأمانة الى القارئ. علماً ان القصائد المتناولة في البحث مستلة من مذاهب أدبية متنوعة.

تمت قراءة ودراسة الصورة الشعرية من وجهة نظر الانثى، التي تبان من خلالها استعلاء الحس الذكوري وسيطرته على مشاعر الرجل.

□

□

Abstract

An image of the female gender in Kurdish poetry.

This subject investigates the image of the female gender in Kurdish male poetry. Already from childhood, the female gender has a fixed position in males' inner consciousness. The female gender was and is widely spread in the field of Kurdish poetry. Female gender, in Kurdish poetry, is exposed in different ways. The exposition by the male gender is an image created by them of the grandmother, mother, wife, sister, lover and daughter. These images need to be studied independently and separately. In this study, the images show a direct relation with the process of loving. If we omit the image of love in Kurdish poetry it would become an empty field.

This study consists of a number of poems from male genders, where poets share their experience with readers. The poems refer to different literary schools.

From a female point of view, a restudy and a reinvestigation has been made on literary female image in which it reveals the effect of male feelings toward male intuition.